

جایگاه حقوق مردم در فقه سیاسی معاصر شیعه

*کاظم قاضی زاده

به گزارش خبرگزاری «حوزه»، حجت الاسلام والمسلمین کاظم قاضی زاده، در این نشست به تشریح جایگاه حقوقی مردم در فقه سیاسی معاصر شیعه از صدر اسلام پرداخت و گفت: موضوع حقوق در اندیشه دینی و آیات و روایات، جایگاه نسبتاً قابل توجهی دارد. اگر چه آن چیزی که در دوران صدر اسلام و بیشتر مطرح بوده، بجای این که یک نوع اندیشه حق محور باشد، اندیشه تکلیف و وظیفه محور بوده است.

رئیس مؤسسه فرهنگی فهیم افزود: مباحث حقوقی مانند تعلیم و تربیت جزء حقوق مردم بر حاکم است و به عنوان وظیفه برای حاکم مطرح است.

وی اظهار داشت: غالباً نصوص دینی، حقوقی تکلیف محور است، یعنی مردم جامعه حقوقی دارند و این حقوق را از وظائف حاکم می‌دانند و از او می‌خواهند تا وظیفه خود را در قبال حقوق مردم به درستی انجام دهد.

حجت الاسلام والمسلمین قاضی زاده گفت: در دوران انقلاب غالب گفتمان فقهی در عرصه اجتماعی - فرهنگی، یک تکلیف بود و امام خمینی (ره) انقلاب را یک تکلیف می‌دانستند که می‌بایست اجرا شود. این نوع گفتمان خلاف نیست بلکه محور فقه در حقوق، تکلیف است.

وی ادامه داد: زمانی که از منظر فقهی به عرصه اجتماع نگاه می‌شود، محور تکلیف بیشتر مطرح می‌شود.

محقق و پژوهشگر حوزه خاطر نشان ساخت: از دوران رنساس موضوع حق محور پررنگ شد و در قانون اساسی ایران هم فصلی به نام قانون ملت در بخش‌های مختلف، حقوق مربوط به حریم خصوصی، حقوق مربوط به تساوی بهره مندی از قانون و حقوق مربوط به مشارکت در حکومت مطرح است.

رئیس مؤسسه فرهنگی فهیم افزود: با وجود متعدد بودن حقوق در قانون اساسی، باید ببینیم، فقه سیاسی به کدام بخش در دوران معاصر بیشتر توجه دارد و از آن منظر بحث کرد.

حجت الاسلام والمسلمین قاضی زاده اظهار داشت: فقه، بعد از دوران غیبت توجه جدی به اصل حکومت و عرصه‌های مختلف نداشته است، تا چه رسد به مباحث حقوقی مردم، به عنوان حکومت اگر چه در بعضی روایات واژه «سلطان العلماء» بکار رفته، اما فقیهان نگاه مستقلی به مباحث حقوق و اصل حکومت در فقه نداشته‌اند و یا اگر هم داشته‌اند خیلی کم بوده است.

وی ابراز داشت: اما بحثی مطرح است که اساساً نگاه فقیهان در دوران معاصر به حقوق قانون اساسی چگونه بوده است؟ باید گفت حقوقی که در قانون به عنوان مشارکت در حکومت مطرح است، از مباحث جدید است و در گذشته و در دوران حضور امامان (ع) مطرح نبوده است.

رئیس مؤسسه فرهنگی فهیم افزود: اما در دوران معاصر، بحث جدی در شیعه بخصوص در دنیا به نام «حقوق مشارکت در حکومت» مطرح شده است. که بعضی ها حکومت را از لحاظ حقوقی به طور مستقل، حتی برای مشارکت مردم می دانستند و بعضی ها نیز به آن قائل نبودند.